

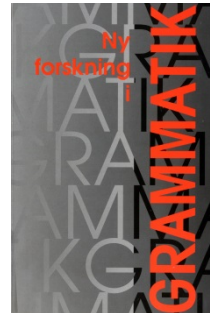
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Modus i spansk med særligt henblik på substantiviske sætninger

Forfatter: Helle Dam-Jensen og Lotte Dam

Kilde: Ny Forskning i Grammatik 14, 2007, s. 51-66

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Modus i spansk med særligt henblik på substantiviske sætninger

Helle Dam-Jensen og Lotte Dam

1. Indledning

De spanske verber bøjes i tempus, aspekt og modus. Hver af disse kategorier bærer en instruks om en bestemt dimension af den situation som et verbum i en sætning etablerer via sin semantiske betydning. Formålet med dette bidrag er at gøre rede for den betydningsdimension som modus bidrager med. Den foreslåede hypotese i artiklen afprøves i artiklen kun på de substantiviske ledsætninger (hvorfor imperativ er udeladt), men det skal understreges at den menes at kunne generaliseres til de øvrige sætningstyper.

Som bekendt, er modus på ingen måde nyt som emne for grammatiske diskussioner og beskrivelser, og når det tages op her, skyldes det at der stadigvæk er uafklarede punkter mht. hvordan man kan give en ensartet beskrivelse af moduskategorien.

2. Diskussion af tidligere bidrag til modusdiskussionen

Flere kendte spanske værker opererer med begreberne **virkelighed** og **uvirkelighed** for at skelne mellem indikativ og konjunktiv. Ifølge RAE (1973: 454) beskriver indikativ den objektive virkelighed, mens konjunktiv bruges om situationer der kun eksisterer i vores tanker. I lighed hermed argumenterer Gili Gaya (1994: 132) for at konjunktiv denoterer uvirkelige situationer, og dens betydning afhænger ifølge ham af en underordnet sætnings overordnede verbum. Indikativ bruges om kendsgerninger der enten bekræftes eller benægtes. Ifølge Alarcos Llorach (1994: 152-155) bruges indikativ om situationer der ifølge afsender er virkelige, eller hvis virkelighed ikke kan betvivles. Konjunktiv betegner derimod fiktive situationer. Der er flere problemer forbundet med dikotomier af denne type. For det første står det ikke klart hvad

der egentlig menes med **virkelig** og **uvirkelig**. Hvis **virkelig** fx skal forstås som sandhedsbetinget i klassisk logisk forstand, kan følgende eksempel ikke siges at betegne noget virkeligt selv om det står i indikativ:

- (1) Anoche soñé que **vino** mi papá para vivir con nosotros.
(‘I nat drømte jeg at min far **kom**_{ind} og boede sammen med os.’)

Der findes også sætninger i konjunktiv hvor situationen må betegnes som virkelig, jf. fx følgende eksempel:

- (2) Me alegra que me **haga** esa pregunta.
(‘Det glæder mig at han **stiller**_{konj} mig det spørgsmål.’)

En dikotomi der er beslægtet med **virkelighed** vs. **uvirkelighed**, er **assertion** vs. **non-assertion**. Flere nyere arbejder om modus anvender denne dikotomi med reference til Borrego et al. (1985), der mener at konjunktiv ophæver en sætnings sandhedsværdi. Udover at eksempler som (2) ikke synes at være i overensstemmelse med at konjunktiv skulle ophæve en sætnings sandhedsværdi fordi ledsætningen jo netop kan siges at skabe en virkelig situation, synes selve termen *assertion* og begrebets anvendelse i en redegørelse for betydningen af underordnede sætninger problematisk.

At assertere noget betyder at hævde noget, dvs. at tillægge noget en sandhedsværdi. I det følgende argumenteres der for at assertion hører til på oversætningsniveau, og ikke på ledsætningsniveau. Ifølge Herslund & Korzen (1999: 2) er den afgørende forskel mellem para- og hypotakse at der i paratakse er tale om selvstændige illukotjoner, mens hypotakse integrerer en ledsætning under en overordnet illukotjon. Ifølge denne optik er der i (3) kun én assertion, mens der i (4) er to:

- (3) Hoy Pedro no ha llegado al trabajo porque le duele la cabeza.
(‘I dag er Pedro ikke kommet på arbejde fordi han har ondt i hovedet.’)
- (4) Hoy Pedro no ha llegado al trabajo, pues le duele la cabeza.
(‘I dag er Pedro ikke kommet på arbejdet, for han har ondt i hovedet.’)

I (3) hævder afsender én ting, nemlig indholdet af ledsætningen **som et hele**, mens han i (4) hævder to ting, dels indholdet af den første hovedsætning, og dels indholdet af den anden hovedsætning.

At ledsætningens indhold således "blot" bidrager til at skabe en assertion, og ikke i sig selv asserteres, kan underbygges ved en sammenligning mellem en hovedsætning hvor det direkte objekt udgøres af en ledsætning, og en hovedsætning hvor det direkte objekt udgøres af et nominalsyntaxme, her i form af et personligt objektspronomen:

(5) Pedro sabe que Juan está enamorado.
(‘Pedro ved at Juan er forelsket.’)

(6) Pedro lo sabe.
(‘Pedro ved det.’)

Semantisk kan de to sætninger siges at have samme sandhedsværdi idet (6) kan forstås som en pronominalisering af ledsætningen i (5) – og det ville virke ulogisk at der i det ene eksempel (5) skulle kunne tales om mere end én assertion, mens der i det andet (6) kun skulle være én blot fordi objektet er udfyldt af et pronomen. I stedet kan man sige at indholdet i ledsætningen er et semantisk bidrag til den illokutionære værdi i oversætningen, på samme måde som et syntagma, jf. (6).

Hoved- og ledsætningers opbygning kan forklares vha. Herslund (1997:70), der som Hare (jf. Lyons (1977: 749)) inddeler en ytring i tre komponenter: en neustisk, en tropisk og en frastisk komponent. Den neustiske komponent er afsenders "signatur", **jeg siger**, den tropiske er en veridiktion, **det er tilfældet**, og den frastiske er selve propositionen, dvs. en gengivelse af et sagsforhold. I en struktur bestående af en overordnet og en underordnet del lader det til at den underordnede, altså ledsætningen, mangler sin egen neustiske og tropiske komponent, nemlig de komponenter der tilsammen skaber en illokution, og således kun indeholder den frastiske, jf. Herslund & Korzen (1999: 9). Hhv. (7) og (7') og (8) og (8') (Dam & Dam-Jensen (2006: 7-8) tjener til illustration af de forskellige komponenter i en struktur der ikke er sammensat af en overordnet og en underordnet del, og af en der består af såvel en overordnet som en underordnet del:

- (7) La policía impide una manifestación.
(‘Politiet forhindrer en demonstration.’)
- (7’) Yo digo_(neustisk) es el caso_(tropisk) la policía impide una manifestación_(frastisk).
(‘Jeg siger det er tilfældet – politiet forhindrer en demonstration.’)
- (8) La banda terrorista indica (...) que este comportamiento ha sido “consciente y organizado”. (‘Terroristgruppen peger på at denne opførsel har været “bevidst og planlagt”’)
- (8’) La banda terrorista indica_(neustisk) es el caso_(tropisk) – este comportamiento ha sido “consciente y organizado”_(frastisk).
(‘Terroristgruppen peger på det er tilfældet – denne opførsel har været “bevidst og planlagt”.’)

Udover disse mere grundlæggende forhold skal det nævnes at talehandlingen i helsætningen i forbindelse med indikativ i en ledsætning ikke altid er assertion, jf. fx (9):

- (9) Os prometemos que esto no **volverá a ocurrir**.
(‘Vi lover jer at dette ikke **sker igen**_{ind}.’)

I (9) instruerer verbalet *PROMETER* om at situationen i ledsætningen skal forstås som en situation som subjektet på et givent tidspunkt i fremtiden vil udføre. Ifølge Searles talehandlingsteori (Searle (1969)) er her således tale om en kommissiv talehandling, og ikke en assertion.

Et yderligere problem i den traditionelle fremstilling af modus er anvendelsen af styringsbegrebet i en beskrivelse af modusforhold. Om følgende eksempel siges det traditionelt at verbet *QUERER* i hovedsætningen **styrer** modus, her konjunktiv, i ledsætningen:

- (10) Queremos que nos **vean** como los mejores.
(‘Vi ønsker at man **skal se**_{konj} os som de bedste.’)

Der er flere problematikker forbundet med denne hypotese. For det første tillader en del verber både indikativ og konjunktiv, dvs. dobbeltseleksion, jf. fx (11)-(12):

- (11) Se hizo hincapié en que todas las personas **tienen** derecho a la educación y a un trabajo. ('Man lagde vægt på at alle personer **har**_{ind} ret til uddannelse og til et arbejde.')
- (12) Se hace hincapié en que **haya** transparencia.
(‘Man lægger vægt på at der **skal være**_{konj} gennemsigtighed.’)

Dvs. at styringsbegrebet ikke kan håndtere alle tilfælde og således ikke kan anvendes i en ensartet redegørelse for modus. Styringsbegrebet har desuden ingen forklaringsværdi som sådan, men kan bare fortælle at nogle verber kun kan forbindes med den ene modus.

I den forbindelse skal det også nævnes at konjunktiv ifølge Travis (2003: 48) kun bidrager med en betydning i forbindelse med de verber der kan forbindes med både indikativ og konjunktiv i ledsætningen. I forbindelse med fx *QUERER* mener hun ikke at konjunktiv bidrager med nogen betydning, men at modusen blot indikerer kongruens med verbets leksikalske betydning. Konsekvensen heraf er at konjunktiv i nogle kontekster lider betydningstab. I denne artikel hævdes det i stedet at der i disse tilfælde er tale om betydningskompatibilitet eller mangel på samme (fx er indikativ ikke kompatibel med *QUERER*) ud fra den antagelse at de to modi hver især altid bidrager med en (og samme) betydning. I andre tilfælde gør dette sig ikke gældende, og i så fald vil den betydning der etableres, være afhængig af det semantiske bidrag fra den pågældende modus. Dette vil blive uddybet i afsnit 4.

3. Hypotese

Som nævnt i indledningen, skaber de tre verbalkategorier tempus, aspekt og modus forskellige dimensioner af en situation. Inden for hver kategori har den talende forskellige valgmuligheder (fx indikativ, konjunktiv eller imperativ), således at en given situation præsenteres på en bestemt måde.

Fra et modtagersynspunkt er de forskellige verbalkategorier input til en fortolkningsproces. Overordnet set er artiklens hypotese at moduskategorien bærer information om faktualitet. Rammen om fortolkningen af en situation er ytringssituationen, dvs. den kommunikationssituation

som afsender og modtager befinder sig i. Faktualitetsbegrebet angår situationers relation til ytringssituationen. Hvis det forstås (enten blot på basis af det sproglige udtryk eller med inddragelse af information fra selve ytringssituationen) at en situation faktisk gør sig gældende, betegnes den som en **faktuel situation**. En faktuel situation forstås således som en situation der er lænket rumligt til ytringssituationen, enten således at den har fundet sted i fortiden, finder sted i nutiden, eller vil finde sted i fremtiden, i forhold til ytringstidspunktet. Dette illustreres ved (13):

- (13) Sabía que **podía** hacer grandes cosas.
 ('Jeg vidste at jeg **kunne**_{ind} udrette store ting.')

I dette eksempel forstås det at i relation til ytringssituationen var subjektet faktisk på et tidspunkt i fortiden i stand til at udrette store ting.

Situationer der ikke er faktuelle, kalder vi **hypotetiske situationer**. Disse defineres negativt i relation til faktuelle situationer idet de ikke er forankret i rum. Denne noget vide definition åbner for en vifte af forskellige, om end relaterede, fortolkninger. Den sproglige relation til oversætningen kan således udmøntes i forskellige betydninger, som fx at situationen skabt af ledsætningen kan forstås som ønskværdig, beordret, mulig eller som en virkning. I (14) forstås situationen etableret af ledsætningen som hypotetisk idet modtager allerede i konfrontation med verbet *esperar*, der jo angiver en ønskværdig situation, er klar over at der ikke er tale om en situation der er lænket rumligt til ytringssituationen.

- (14) Espero que **vaya** bien.
 ('Jeg håber det **går**_{konj} godt'.)

En væsentlig grammatisk forskel mellem ledsætningen i (13) og ledsætningen i (14), er at verbalet i førstnævnte står i indikativ, mens det står i konjunktiv i sidstnævnte. I relation til den semantiske distinktion etableret ovenfor ville det mest enkle system naturligvis være at den ene modus tog sig af at fremstille situationer som faktuelle, og den anden situationer som hypotetiske, men så enkelt er det ikke, jf. tidligere nævnte (2), der som (14) står i konjunktiv, men hvor man i modsætning til i

denne forstår en faktisk situation. Der tegner sig altså et billede af at situationer udtrykt i indikativ har en faktisk læsning, mens situationer udtrykt i konjunktiv enten forstås som faktuelle eller som hypotetiske. Det er artiklens overordnede hypotese at indikativ giver en instruks om at situationen skabt af verbalet og dets argumenter skal forstås som faktisk, og at konjunktiv giver en instruks om at situationen ikke **nødvendigvis** skal forstås som faktisk. Dvs. at konjunktiv anses for neutral mht. faktualitet; og om den forstås på den ene eller anden måde, afhænger af konteksten.

Det antages generelt at konjunktiv i spansk er markeret, mens indikativ er umarkeret (jf. Bosque (1990: 29)), men vores analyse viser at det – for så vidt kompletivsætninger angår – forholder sig omvendt: det er indikativen, som entydigt signalerer det faktuelle, der er markeret, mens den umarkerede konjunktiv ikke siger om indholdet skal forstås som faktisk eller hypotetisk. Følgende minimale sætningspar viser dette:

(15) No sabía que **veníás**.
(‘Jeg vidste ikke at du **kom_{ind.}**’)

(16) No sabía que **vinieras**.
(‘Jeg vidste ikke at du **kom_{konj.}**’)

Begge modi bruges om faktuelle situationer, men indikativ markerer at der er tale om en faktisk situation.

4. Analyse

Det er ikke altid muligt inden for sætningen at afgøre om et verbum i konjunktiv etablerer en faktisk eller en hypotetisk situation. Mens situationen i ledsætningen i (15) entydigt forstås som faktisk, kan (16) i sig selv have begge læsninger. I (2) viser det overordnede verbum, *ALEGRAR*, at situationen skabt af ledsætningen skal forstås som faktisk. Dette verbum er med Kiparskys og Kiparskys (1971: 348-349) betegnelsen et faktivt verbum, dvs. et verbum der indebærer en præsupposition om at indholdet i ledsætningen er sandt. I modsætning hertil indebærer verbet *ESPERAR* i (14) at der ikke kan være tale om noget faktisk.

Udover at have en mere upræcis betydning mht. faktualitet er konjunktiv upræcis mht. den hypotetiske betydning. Da hypotetiske situationer blot har betydning af at en situation ikke skal forstås som lænket i rum, ligger det ikke på forhånd fast hvilken mere specifik form for hypotetisk betydning der er tale om, sml. fx (14), (17) og (18):

- (17) Me dijeron que no **contactara** a otros especialistas.
 ('De sagde til mig at jeg ikke **kontaktede**_{KONJ} andre specialister.'
 'De sagde til mig at jeg ikke skulle kontakte andre specialister.')
- (18) Esto causó que **perdiéramos** algunos días en los updates del sitio web.
 ('Dette forårsagede at vi **mistede**_{KONJ} nogle dage i opdateringen af websiden').

Det hypotetiske i (14) består i at der "blot" er tale om et håb om at situationen udtrykt i ledsætningen bliver en realitet, hvorved den så ikke kan være faktuel. I forbindelse med de kommunikative verber som *DECIR* i (17) er en faktuel læsning kun mulig med indikativ, og i mødet med konjunktiv søger modtager en hypotetisk læsning og når frem til **ordre**. I (18) er der tale om en kausal sammenhæng mellem hoved- og ledsætning idet verbet *CAUSAR* er et såkaldt bevirkeverbum. Dette indebærer at situationen i ledsætningen ikke som sådan er lænket rumligt til ytringssituationen hvorved den er hypotetisk, og det har da ingen betydning at situationen i sætningen faktisk fandt sted.

Det er altså konteksten der hjælper modtager til at afgøre for det første om der er tale om en faktuel eller hypotetisk læsning i forbindelse med konjunktiv, og, for det andet, hvis læsningen ikke er faktuel, hvilken mere konkret betydning det hypotetiske består i.

En konsekvens af den foreslåede hypotese er at forholdet mellem en oversætning og en ledsætning i konjunktiv kan karakteriseres som tættere end når ledsætningen optræder i indikativ fordi oversætningen har betydning for den konkrete fortolkning (jf. også Herslund & Korzen (1999: 135)). Dette kommer også til udtryk i forbindelse med temporalitet i den forstand at konjunktiv ikke skelner mellem imperfektum og konditionalis og kun i helt specifikke kontekster mellem præsens og

futurum.¹ Konjunktiv frembyder således ikke den samme temporale differentiering som indikativ. Med andre ord afhænger den temporale dimension af betydningen af en situation i en ledsætning i konjunktiv i højere grad af oversætningen.

Faktualitetsbegrebet synes også at kunne forklare hvorfor udtryk for kommunikation og perception (fx *DECIR* (*at sigt*), *CREER* (*at tro*), *OPINAR* (*at mene*), *SABER* (*at vide*) og *NOTAR* (*at mærke*)) som udgangspunkt efterfølges af en ledsætning i indikativ hvis de er ubenægtede, og oftest af konjunktiv hvis de er benægtede, jf. (19) og (20):

- (19) Creía que esto le **pasaba** solamente a él.
(‘Han troede at dette kun **skete**_{ind} for ham.’)
- (20) No creía que esto le **pasara** solamente a él.
(‘Han troede ikke at dette kun **skete**_{konj} for ham.’)

Med indikativ fremstilles situationen i ledsætningen som faktisk, men når verbet i oversætningen benægtes, kan situationen opfattes som hypotetisk fordi afsender netop ikke mener at situationen udtrykt i ledsætningen har været en realitet, hvilket forklarer konjunktivbrugen i (20). Perceptionsverberne åbner dog i nogle personer og tider mulighed for at anvende indikativ:

- (21) No creía que esto le **pasaba** solamente a él.
(‘Han troede ikke at dette kun **skete**_{ind} for ham.’)

Modtager får fra indikativ en instruks om at situationen i ledsætningen skal forstås som faktisk. Dette giver fortolkningen at afsender på et tidspunkt i fortiden (i forhold til ytringstidspunktet) ikke troede at situationen i ledsætningen var en realitet, men at det siden hen viste sig at den var det. At *CREER* er et semiassertivt verbum på linje med fx *PARECER* (*at synes*) og *IMAGINARSE* (*at forestille sig*) og således principielt ikke kan angive sikkerhed for at noget er faktisk, er ikke problematisk. Ved brugen af verber af denne type antager den talende jo at en given

1. Futurum konjunktiv eksisterer formelt, men er ikke en levende form i det spanske sprog. Den optræder visse steder i juridisk sprogbrug.

situation er/har været/vil blive faktuel, og fremstiller den naturligvis som sådan.

Som det fremgår, bygger denne artikel på den antagelse at en afsender vha. sproglige kodninger udsender instrukser, som en modtager indtager i en fortolkningsproces, hvori den konkrete kontekst også er en ingrediens. På baggrund af denne processering når modtager frem til en betydning. Betydning ses således som et mentalt resultat af en kognitiv proces. En del af denne tankegang er at den situation som et verbum etablerer, sker som en mental repræsentation hos modtager. I afsnit 2 blev det nævnt at eksempler som (1) med *SOÑAR* (*at drømme*) ikke synes at passe ind i virkelighedsbegrebet. Hvis man tager som udgangspunkt at den situation der ifølge hypotesen i denne artikel skal forstås som faktuel, blot findes i en mental repræsentation, er det helt uden betydning om der er tale om drøm eller virkelighed, og der er således sprogligt set ikke noget modsætningsforhold mellem det virkelige og en forestillet verden.

Indtil videre har eksemplerne været med komplette sætninger, men også spørgesætningerne udgør en del af de substantiviske sætninger. Som allerede nævnt, bidrager over verbet med den neustiske og tropiske komponent, mens ledsætningen bidrager med den frastiske. Dette kan i forbindelse med spørgesætninger illustreres ved følgende eksempel:

- (22) *Todavía no se sabe si se televisará la final de copa*: ...
 ('Man ved endnu ikke om cupfinalen **vil blive tv-transmitteret**_{ind}')
- (22') *Todavía no se sabe* _(neustisk) *si es el caso o no* _(tropisk) *– se televisará la final de copa* _(frastisk). ('Man ved endnu ikke om det er tilfældet eller ej – cupfinalen vil blive tv-transmitteret.')

Ifølge Herslund & Korzen (1999: 179) forklarer den dobbelte udfyldning af den tropiske komponent hvorfor spørgesætninger med *si* (i fransk) ikke har nogen modal alternation mellem indikativ og konjunktiv. I komplette sætninger indgår ledsætningens indhold i oververbets illokution, mens dette ikke er tilfældet i spørgesætninger med *si*. Den spørgende ledsætnings uasserterede indhold præsenteres allerede som

et alternativ som ikke kan afgøres ("er det tilfældet eller ej?") og har derfor ikke brug for nogen yderligere modal differentiering.

Hvis en spørgende ledsætning i stedet for *si* indledes af et spørgende pronomen, er der ikke tale om et alternativ; i stedet kan man sige at sætningen indeholder en udfyldt variabel, nemlig det spørgende pronomen:

(23) *Todavía no se sabe quién **resultará** vencedor.*
 ('Man ved endnu ikke hvem der **bliver**_{ind} vinderen.')

(23') *Todavía no se sabe _(neutisk) si $X_1 \dots$ o $\dots$ X_n _(tropisk) **resultará** vencedor _(frastisk).*

('Man ved endnu ikke om det er $X_1 \dots$ eller $\dots$ X_n der bliver vinderen.

Dvs. at der er tale om en variant af ovenstående forklaring for ledsætningen indledt af *si*; i forbindelse med spørgende pronomener kan svaret heller ikke afklares inden for sætningen.

Forklaringen på at det er indikativ og ikke konjunktiv, der i reglen er at finde i disse sætninger, synes at kunne findes i det forhold at i og med at der med *si* eller et spørgende pronomen opstilles forskellige muligheder, er der tale om noget faktisk.

I spansk er indikativ også det hyppigste i spørgesætninger, men konjunktiv er faktisk ikke helt sjælden i forbindelse med *si*:

(24) *Pero sinceramente, no sé si **haya cometido** el delito o no, pero que me cae mal.*
 ('Jeg ved ikke om han **har begået**_{konj} forbrydelsen eller ej, men jeg kan ikke lide ham.')

I sådanne eksempler synes der ikke at være en egentlig spørgende betydning; det synes ikke relevant for afsender i dette eksempel at finde ud af om "det er tilfældet eller ej". Dette har at gøre med informationsdistribution.

5. Informationsdistribution

Når situationer skabt af et verbum i såvel indikativ som i konjunktiv kan læses som faktuelle, opstår naturligvis spørgsmålet **Hvad er formålet med at bruge konjunktiv om situationer der skal forstås som faktuelle når der allerede findes en modus der har som formål at udtrykke dette?** Svaret på dette spørgsmål synes at skulle søges i begrebet **informationsværdi**.

Begrebet **information** defineres her i henhold til Lambrecht (1996) som 'ny viden' – det man allerede ved, er ikke information. Ifølge Gregory (2001: 101) bruger spansk modus som en indikator for informationsværdi, og siger (p. 100) at indikativ som primær funktion har at give information. Dette kan (25) være et eksempel på:

- (25) Es cierto que el hombre **pisó** la luna
(‘Det er sandt at mennesket **betrådte**_{ind} månen’)

I dette eksempel skaber verbet i indikativ, *pisó*, en faktuel situation. Det er situationen *el hombre pisó la luna* som modtager ønsker at transmittere til modtager. Antagelsen stemmer overens med Herslund & Korzen (1999: 93), ifølge hvem en oversætning, når den optræder sammen med en substantivisk ledsætning, generelt set ikke bidrager med ret megen information, udover de tidligere nævnte neustiske og tropiske komponenter. I (25) synes *es cierto* betydningsmæssigt nærmest redundant.

I forbindelse med konjunktiv er det derimod ikke entydigt hvor informationen befinder sig. Hvis man sammenligner (2) med (17) og (18), ses det at informationen i (2) skal findes i oversætningen, mens den i (17) og (18) skal findes i ledsætningen. (2) er som tidligere nævnt karakteriseret ved at verbet er faktisk, mens dette ikke er tilfældet i de to øvrige. Der tegner sig således et billede af at når konjunktiv bruges hvor situationen læses som faktisk og dermed implicerer præsupposition, skal informationen søges i oversætningen.

Derimod synes det i forbindelse med de kommunikative verber at være tilfældet at informationen skal søges i ledsætningen, uanset modus, sml. (17) og (26):

- (26) Mi esposa me dijo que **estaban** bien.
 ('Min kone sagde til mig at de **havde**_{ind} det godt.')

Netop fordi disse verber har som formål at kommunikere noget, er det naturligvis det som kommunikeres, som er informationen. Med andre ord kan kommunikationsverberne (jf. Herslund & Korzen (1999: 188)) karakteriseres som en leksikalisering af den neustiske komponent.

Som tidligere nævnt, kan kommunikations- og perceptionsverber forbindes med såvel indikativ som konjunktiv, sml. (19)-(21). Ifølge hypotesen om informationsdistribution befinder informationen sig i (19) og (21) i ledsætningen, mens den i (20) findes i hovedsætningen.

Almindeligvis siges det at kommunikations- og perceptionsverber kun efterfølges af en ledsætning i konjunktiv hvis de er benægtede. Mejías-Bicandi (1998: 945) illustrerer med følgende eksempler at dette ikke holder stik:

- (27) Pocos trabajadores creen que **haya** que ir a la huelga.
 ('Kun få arbejdere tror at man **skal**_{konj} gå i strejke.')
- (28) Sólo Pedro cree que **haya** que ir a la huelga.
 ('Kun Pedro tror at man **skal**_{konj} gå i strejke.')

I disse eksempler forstås situationerne i ledsætningerne som kendte, og det bliver således situationen i hovedsætningerne der er informationen. Dette ses ved brugen af konjunktiv. Det er hhv. *pocos* og *sólo* der giver mulighed for konjunktiv; når man siger "kun (få) tror", tager man udgangspunkt i at der kunne have været flere der troede man skulle strejke, dvs. strejken har allerede været nævnt og kan ikke udgøre information.

Følgende eks. (29) kan ses som en modsætning til (25) i den forstand at det overordnede verbalsyntagma er erstattet med et verbalsyntagma med den modsatte betydning:

- (29) Es mentira que el hombre **pisara** la luna
 ('Det er løgn at mennesket **betrådte**_{konj} månen')

Her er modus konjunktiv, og det giver næppe mening at det skulle være ledsætningens indhold der skulle være informationen som i (25).

Som allerede nævnt, forekommer der i spørgende sætninger indledt af *si* ikke helt sjældent konjunktiv selv om indikativ synes mere almindelig. Vi så i (24) et eksempel på at der så ikke synes at være tale om et egentlig spørgsmål som afsender ønsker svar på og ikke finder relevant. I eksemplet forstås det netop at det er ligegyldigt om den omtalte person har begået forbrydelsen eller ej, afsender kan i alle tilfælde ikke lide ham. Dvs. her er tale om noget faktisk (han har begået forbrydelsen eller også har han ikke), men dette er ikke informationen, derfor konjunktiv.

6. Konklusion

Som nævnt i indledningen, er modus et meget komplekst område. Konjunktiv og indikativ optræder i alle sætningstyper, og der er mange sproglige faktorer der spiller ind i forklaringen af konkrete eksempler. Formålet med denne artikel har været at afprøve en modushypotese i et begrænset udsnit af de sproglige konstruktioner som modusproblematikken vedrører, nemlig substantiviske ledsætninger. Denne hypotese har faktualitetsbegrebet som omdrejningspunkt. Ifølge den primære hypotese skal indikativs semantiske betydning forstås som en instruks til modtager om at en situation skal forstås som faktisk, mens konjunktivs semantiske betydning er en instruks om at en situation ikke **nødvendigvis** skal forstås som faktisk, den kan også forstås som hvad der kan kaldes hypotetisk. Det er den konkrete kontekst der afgør læsningen. Den sekundære hypotese har at gøre med informationsdistribution. Når et sprog har flere muligheder for at udtrykke den samme betydning, her faktualitet, eksisterer der i reglen en grund hertil. Det antages her at denne grund relaterer sig til begrebet informationsstruktur. Det antages at indikativ, der så angiver at noget skal forstås som faktisk, i en substantivisk ledsætning angiver at her skal informationen søges, mens konjunktiv om noget faktisk angiver at informationen skal søges et andet sted, nemlig i den overordnede sætning.

Det skal slutteligt nævnes at det at konjunktiv så at sige har neutral betydning i forhold til faktualitet, gør at den har en meget bred betyd-

ning. Et muligt kritikpunkt af hypotesen kunne derfor være at dens betydning er så generel at der kunne sættes spørgsmålstegn ved dens operationalitet.

Henvisninger

- Alarcos Llorach, E. (1994). *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- Borrego, J. A., J. G. Asencio & E. Prieto (1987). *El subjuntivo: valores y usos*. Madrid: Sociedad General Española de Librería.
- Bosque, I. (1990). Las bases gramaticales de la alternancia modal. Repaso y balance, i I. Bosque (red.) *Indicativo y subjuntivo*, Madrid: Taurus Universitaria, 13-65.
- Dam-Jensen, H. & L. Dam: El modo en español: El caso de las oraciones subordinadas. Paper fra *VII Congreso de Lingüística General*, Barcelona, 18.-21. april, 2006.
- Dummett, M. (1991). *Frege and other philosophers*. Oxford: Clarendon Press.
- Fauconnier, G. (1994). *Mental spaces*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Frege, G. (1977). Logical Investigations. P. T. Geach (red.). Oxford: Basil Blackwell.
- Gregory, A. E. (2001). A cognitive map of indicative and subjunctive mood use in Spanish, *Pragmatics and Cognition* 9-1, 99-133.
- Herslund, M. (red.). (1997). *Det franske sprog: Kapitel 1. Grundlag*. København: Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. & H. Korzen (red.). (1999). *Det franske sprog: Kapitel VIII, 1. Den komplekse prædikation 1*. København: Handelshøjskolen i København.
- Kiparsky, P. & C. Kiparsky (1971). Fact, i D. Steinberg & L. A. Jakobovits (red) *Semantics. An interdisciplinary reader in philosophy, linguistics and psychology*, 345-369.
- Lambrecht, K. (1996). *Information structure and sentence form: topic, focus and the mental representation of discourse referents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mejías-Bicandi, E. (1998). Pragmatic presupposition and old information in the use of the subjunctive, *Hispania: a journal devoted to the interests of the teaching of Spanish and Portuguese* 81, 941-948.

- Pérez Saldanya, M. (1999). El modo en las subordinadas relativas y adverbiales, i I. Bosque & V. Demonte (red.) *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 3253-3322.
- Real Academia Española (1993). *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- Ridruejo, E. (1999). Modo y modalidad. El modo en las subordinadas sustantivas, i I. Bosque & V. Demonte (red.) *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 3209-3252.
- Searle, J.R. (1969). *Speech acts, an essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Talmy, L. (2000): *Toward a Cognitive Semantics. Vol. 1: Concept Structuring Systems*. Cambridge: The MIT Press.
- Thrane, T. (1983). On the Universality of AUX, *Acta Linguistica Hafniensia* 18-2, 154-200.
- Thrane, T. (1997). Understanding Semantics, i C. Bache & A. Klinge (red) *Sounds, Structures and Senses. Essays Presented to Niels Davidsen-Nielsen on the Occasion of his Sixtieth Birthday*, 235-250.
- Thrane, T. (2004). Hvorfor er sproget så svært at forstå når det er så let at forstå?, i V. Engerer (red.) *Form og betydning. Bidrag til syntaks-semantik-interface i sprog og grammatik. Tidsskrift for Sprogforskning* 2-2, 37-70.
- Travis, C. (2003). The semantics of the Spanish subjunctive: Its use in the natural semantic metalanguage, *Cognitive Linguistics* 14-1, 47-69.